

2020. Nagyböjt | keresztyén közéleti magazin | II. évfolyam 1. szám

Nagyböjti elmélkedés

**Sarah bíboros
gondolatai – a hitről**

**A magyar református
identitásról - ma**

**Európa-politika a
Keresztyén**

**Szakpolitikai Fórumon -
interjú**

**A technológiai fejlődés
keresztény szemmel**

Liturgia járvány idején

„Mert megjelent Isten üdvözítő kegyelme minden embernek...” (Tit. 2,11)

ÁLDOTT HÚSVÉTOT KÍVÁNUNK!

Dr. Badacsonyi Zoltán

a Petrecz Sándor Alapítvány ügyvezetője

Magazinunk második, nagyböjti száma különös körülmények között jelenik meg. Világszerte olyan ellenség tombol, amely láthatatlanul van jelen közöttünk, baráti, közösségi érintkezéseinken keresztül mérgez. Embert, kapcsolatokat és hitet próbáló idő ez.

A koronavírus minden veszélye és káros hatása ellenére rácsodálkozhatunk számtalan közvetett hatására is, amelyekben felfedezzük Urunk minden rosszat jóra fordító kegyelmét. Megtapasztalhatjuk, hogy a környezetkárosító emberi tevékenység mérséklésével a természet rendkívül gyorsan javítja ki hibáinkat.

A kór ellen – mondják – a leghatásosabb védekezés, ha magunkat remeteként elszigetelve otthon maradunk. Böjt ez a javából, és talán évek óta az első igazi böjtünk. Erőpróba, hogy a világ hívságaiból kissé pusztai magányba visszavonulva saját családjunk, otthonunk, vagy éppen könyvespolcunk értékeit fedezzük fel.

Húsvétra készülődve olvassuk jó szívvel Vejkey Imre nagyböjti elmélkedését, majd Sarah bíboros hitről szóló gondolatait. Református identitásunk ko/órképéről szól Jakab Bálint írása. Schanda Tamásnak a Protestáns Akadémián elhangzott előadása pedig más okból időszerű. A járvány idején szembesülünk azzal a ténnyel, hogy még ma is az emberi munka a gazdaság motorja. A mesterséges intelligencia bár előretör, egyelőre nem képes pótolni a humán energiákat. A technológiai fejlődés kérdését boncolgatja az ITM miniszterhelyettese keresztény szemmel. Templomainkat nem látogathatjuk, de vajon mi az egyház feladata, hogy érheti el híveit a járvány idején - teszi fel a kérdést utolsó cikkünk, majd legutóbbi alapítványi rendezvényünkről olvasható egy interjú.

Mindenki maradjon otthon, ameddig szükséges, és kívánjuk, hogy eközben lapunkat is olvasgatva legyenek tartalmas napjai.

Vejkey Imre nagybőjti elmélkedése3. oldal

Jakab Bálint: A magyar református identitásról - ma5. oldal

Dr. Badacsonyiné Solt Éva Vilma:

Sarah bíboros gondolatai – a hitről9. oldal

Schanda Tamás:

A technológiai fejlődés keresztény szemmel13. oldal

Liturgia járvány idején18. oldal

Európa-politika a Keresztyén Szakpolitikai Fórumon – interjú20. oldal

Dr. Vejkey Imre

országgyűlési képviselő
Magyar Parlamenti Imacsoport vezetője

Gondolatok 2020. nagyböjti időszakára

Testvéri szeretettel köszöntöm a Tisztelt Olvasókat, mint a Magyar Parlamenti Imacsoport vezetője, így a nagyböjti időszak kezdetén!

Testvéreim!

Ezen időszak arra tanít minket, hogy ne üljünk fel a materiális élet mindennapi hívogató hullámaira és csalogató szeleire! Ne üljünk fel, mert bár azzal kecsegtet - ha magunkat helyezzük a középpontba és elszágulunk a figyelmeztető táblák mellett - hogy akkor életünkben egyre jobban fogunk hasítani, de mégis lelkiileg szegények leszünk, egyre szegényebbek!

Sőt lehet, hogy az utolsó figyelmeztetést sem vesszük majd észre!

Az utolsó figyelmeztetést, mely így szól: Vigyázz, innen már saját erődből nincs visszaút! És szágulunk tovább a vízesés felé, a szakadék felé, a tragédiánk felé!

Testvéreim!

Ne feledjétek, ez nem az Úr szándéka, mert Ő mindig velünk szeretne maradni! Akkor mégis, miért szágulunk tovább? Miért nem hallgatunk szavadra? Miért felejtjük el, hogy Te ki vagy? Miért felejtjük el, hogy mi a teremtményeid vagyunk? A teremtményeid, akiknek az istenarcúságot nemcsak hordozniuk kell, hanem ki is sugározniuk!

Add Urunk, hogy - még ha olykor szágulunk is - a tábláidat mielőbb vegyük észre és térjünk vissza a Te utadra!

Add Urunk, hogy a sötét pillanatainkban, mielőbb felismerjük, hogy TE ki akarsz menteni minket a sötétségből! Ki akarsz menteni akkor is, ha mi éppen méltatlanok vagyunk! Ez az igazi kegyelem!

Testvéreim!

Az isteni kegyelem árad, csak észre kell vennünk!

Észre kell vennünk és nem más csodát vagy más jelet várni életünkben!

A jel ugyanis Te vagy Urunk!

TE vagy az Út, az Igazság és az Élet!

Testvéreim!

Mi életünk célja? Az anyagi jólét? A hatalom? Vagy pusztán szellemi illetve fizikai győzelem mások felett? Ez a sötét oldal győzelme lenne, mi viszont a világosság gyermekei vagyunk! Vigyázzunk hát hitünkre!

Vigyázzunk arra, hogy éljünk és ne visszaéljünk a szeretet misztériumával! Tegyük tanúságot az igaz szeretetről, melynek lángja, ha csak pislákol is bennünk, akkor Te Urunk, még mindig bennünk vagy! Bennünk vagy és tanítasz bennünket arra, hogy ne csak néhány

percet ajánljunk Neked, hanem egész napunkat, egész életünket!
Tanítasz bennünket arra, hogy felismerjük, utolsókból lesznek az elsők!

Testvéreim!

Ki az első?

A csatár az első, aki berúgja gólt, és megkapja az aranycipőt?

Vagy a kapus az első, aki kivédi az ellenfél gólratartó labdáit?

Vagy az edző az első, aki jól felkészítette a játékosait?

Vagy a klubvezető az első, aki jó játékosokat és jó edzőt igazolt le?

Vagy az a befektető, aki mindezt finanszírozta?

Lehet azon gondolkodni, hogy kinek köszönhető végül a győzelem, de nehéz őszinte eredményre jutni!

És Te Urunk, Te mit mondasz nekünk?

Azt, hogy amit a győzelemről és nagyságról hiszünk, azt újra kell gondolnunk!

Újra kell gondolnunk, mert az önzetlen áldozat számít és nem a gól! Nem a gól szerinti győzelem számít, hanem az, hogy miképpen játszottunk!

Nem az számít az Úrnál, hogy mit gyűjtöttünk össze, hányszor győztünk az életünkben, hanem csak az, hogy:

- hányszor álltunk fel, beismerve bűneinket,
- hányszor próbáltunk nem gólra, hanem fair play-re játszani,
- hányszor próbáltuk igazságot keresni, és ha megtaláltuk követni,
- hányszor voltunk irgalmasok, megbocsátva az ellenünk vétőknek,
- hányszor imádkoztuk át másokért az éjszakát,
- hányszor imádkoztunk ellenségeinkért,
- hányszor hoztunk áldozatot,

- hányszor döntöttünk önzetlenül a lemondás mellett mások javára.

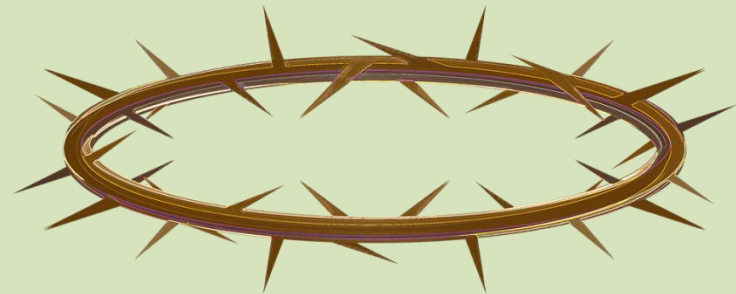
Ezért a mi jutalmunk nem a gól, hanem a végső játszma megnyerése, az örökélet megnyerése, mert „aki életét miattam elveszíti, az megnyeri azt”!

Jutalmunk, hogy Isten fiainak hívnak bennünket!

Jutalmunk a béke és a szeretet!

Ezekkel a gondolatokkal kívánok áldott felkészülést Húsvétra!

Budapest, 2020. március 1.

Jakab Bálint

református lelkész

A magyar református identitásról – ma

Egy számomra kedves történettel szeretném kezdeni, amely az identitás megértéséhez remélem, hogy közelebb visz.

Valamikor, az 1940-es évek elején szülőfalumból Dombi Dani bá elment egy hetivásárra. Két jó lova volt, jó vásárt csinált az öreg, s annak rendje-módja szerint megitta rá az áldomást. Jó kedve kerekedett, elkezdett énekelni. Meghallotta két kakastollas csendőr az énekszót, odamennek és megkérdik: hová való bácsi? Összevágja a bokáját az öreg és válaszol: Udvarhelyszék, Szolokma. Előkapja az egyik csendőr a táskájából a térképet és keresni kezdi a falut. Felnéz egy idő után és rászól az öregre: Bácsi, ilyen falu nincs is! Mire Dani bá megtolta homlokán a kalapját: Hát az lehet, de mikor eljöttem még megvót!

Valahogy így vagyok az identitással is. Mikor eljöttem, még megvót. Azóta, és ezt szomorúan mondom, már nincs meg. No, nem az identitás, hanem az identitás helye. A közösség, ahol meghatározóan jelen volt az egyház, a biblikum a mindennapokban, ahol nemcsak normája volt az erkölcsnek, hanem következménye is. Ez a következmény pedig az volt, hogy benne tud-e maradni valaki az

elfogadottság, mi több az elismertség körében.

Számomra ez a hely, ami a lét-helyzet is volt sokáig, nem jelentett semmit, azaz természetes volt, vagy ha kihívássá lett, többnyire negatívumiként jelentkezett. Mindig tudomásunkra hozták nyelvjárásunk különlegességét, amit tanító bácsink jobb esetben csak kigúnyolt, amúgy a tájnyelvi szavakkal együtt már az első osztályban igyekezett kiverni fogaink közül. Meg kellett hát tanulni hamar, ha valamire akarja vinni az ember, le kell vetkőzni az otthonról hozott világot. Ugyanakkor ez a világ a teljességet jelentette. Negyedik nemzedékig ismerték a rokonságot, harmadik unokatestvérségig számon is tartották egymást. Családi események, ünnepek mindig nagycsaládi körben történtek. És ezek az események az élet természetes rendjén mindig az egyházhoz, illetve a keresztyén ünnepkörhöz igazodtak.

Egyház alatt a református egyház értendő abban a puritán örökségben, amelynek megfogható mozzanata, ahogyan anyai nagyapám pityóka (krumpli) ásáskor, az első kapavágás előtt levette kalapját, ujjait összefogva kezét rákulcsolta a kapa nyelére és

a beálló pillanatnyi csendben megszólalt: „édes jó Istenem, segíts meg!” Az utolsó bokor kifordításakor is megismételte a mozzanatot csak a szó volt más: „Istennek legyen hála!”

Ez a mozzanat, amellyel el is szakadnék a múlttól több mint jelzésértékű maradt nekem, hiszen annak a nyilvános igényét hordozza, ahogyan a hétköznapi és ünnepnapok nem válnak el egymástól Isten jelenlétében. Másképp fogalmazva: ez a megbonthatatlan református identitás egyik meghatározó ismérve.

De van-e több és van-e más? Vagy csak kérdések vannak, olyanok, amelyeknek megválaszolásával egy református identitás körülírható és netán mindenki számára használható, aki reformátusnak mondja magát. Szándékosan nem a vallja ígét használtam. Tartalmában az messzebb vezet.

Bár nem szeretnék azonosságjelet tenni a reformátusság és kálvinizmus közé, Kuyper¹ amikor a kálvinizmusról beszél, azt mondja, hogy kálvinista az, aki vallja a predestinációt. Ezt ő elhatárolásként használja nem felekezeti, hanem teológiai és hitbeli alapállás értelemben. Ennek lényege, hogy „közösségben lehetünk Istennel, de csak is az ő örökkévaló végzésének jóvoltából. Ennélfogva nincs is más kegyelem csak az, amit közvetlenül Istentől kapunk”.²

¹ Abraham Kuyper: Kálvinizmus és modernitás, Koinónia, Kolozsvár 2001, 8p.
²uo. 17p.

A kérdés persze, hogy szükség van-e ma a modernitásban az identitáshoz ezekre a teológiai elkülönülésekre? Igen, mert ha nincsenek elkülönülések az azonosságban, akkor mitől református a keresztyén ember? Nincs igazuk azoknak, akik azt mondják, hát nem ugyanaz az Isten? Mindegy, hogy hogyan csak higgyünk.

Az elkülönülés Isten számára történik.

Ez az egyik legnagyobb kihívás azok részéről, akik megkeresik nem csak mindenfajta vallásos hagyomány nélküli háttérből jöve az egyházat, hanem azzal a szinkretista vallásos képpel, amelyet magukkal hoznak. Ma az istenkép nem az versengő égi istenek között válogat, hanem az emberi önbeteljesedésre hajló antropomorfizált istenkép és a Biblia Istene között, aki ráadásul botrányos is abban, hogy egyszülött Fiát a keresztre adja.

Elöttem van most is egy arc, egy édesanyáé, aki szeretetfüggőségben van gyermekeivel, és amikor az egyetlen fiú feláldozásáról beszéltem felnőtt konfirmációi alkalmon, felszisszent. Később elmondta, ez neki elfogadhatatlan istenkép. Ott és akkor volt ez. Ma ott van a gyülekezetben. Konfirmált, tagja lett a fiatal felnőttek csoportjának, mert igénye van a rendszeres bibliai együttlétre. A Biblia Istenének jobb megismerésére. Kérdés tehát, hogy milyen Isten-képet közvetítünk.

Kérdés és egyáltalán nem mellékes a hogyan? Nem módszertanokra

gondolok, azok önmagukban nem fogják megválaszolni a református identitás kihívásait. A hitelesség, ami megkerülhetetlen. A hitelesség kérdésével a megfelelés kényszerének csapdájába csalták be sokszor az egyházat. És ez a protestantizmust és benne a reformátusságot megkísértette. Nemcsak a 20. században. Aki olvassa a 19. század eléggé bőségesen rendelkezésre álló ige hirdetéseit, döbbenve tapasztalja a korunkban újra tetten érhető gondolkodást, hogy Isten csak ürügyül kellett egy-egy fényes gondolat kifejtéséhez.

Kérdés az értelem és érzelem jelenléte.

A magyar református identitás meghatározottsága volt sokáig, hogy a tagadásra épült. Nincs is baj vele addig, amíg a tagadásnak, mint elhatárolódásnak van létjogosultsága.

Pár éve Tusványoson egy hosszú asztalnál két székelő atyafi társaságában falatoztam, egyikük rétyi katolikus, másik bibarcfalvi református volt. Szó szót követett, amikor az azonosságot firtató kérdésre hallottam megfogalmazni az egyik legszebb református önmeghatározást: mi reformátusok nem vagyunk bálványimádók. Ebben több volt, mint a képek, szobrok ábrázolásának II. parancsolat szerinti tilalma. Benne volt az Isten kizárólagosság, amely felülír minden függőséget, amellyel az ember helyettesíteni, kiegészíteni akarja Istent. Ahol nincs Isten első helyen megfellebbezhetetlen szuverenitásában, a bálványok az

önmegvalósítás valamilyen farvizén bekerülnek az ember életébe.

Nagyobb gond, ha a tagadás mellett az identitásnak nincsenek pozitív megfogalmazásai. Néhány évvel ezelőtt felvettem, hogy a református énképet tíz pozitív szentenciaszerű tömörségű mondatban fogalmazzuk meg. Jőmagam talán négyig eljutottam. Bár nem érzem annak, de a hiányzó hatot akár az identitás kríziseként is lehetne értelmezni.

Próbáljuk meg tehát a református keresztyén identitás ismérveit összegezni:

- az élet nem válik szét hétköznapi és ünnepi a református ember számára, mert a lét Isten jelenlétében zajlik, amiben szétválik az a szentelés és megszentelődés módozata
- a református ember számára az ünnep szent, minden vasárnap ünnep, azaz az Istennel való különleges együttlét alkalma – ergo: nem az a különleges, ha templomba megy, hanem ha elmarad onnan valamiért
- a közösségben/gyülekezetben való otthonlét adja az odatartozás bizonyosságát
- a világtól való elkülönülése Isten számára történik, tehát nem magányos, hanem az istenes létre
- hiszi Isten mindenek fölött való szuverén kiválasztó kegyelmét, ezért nem fél beleállni Isten igazságába konfliktusok árán sem (a 20. században két református államférfink is jó példák erre)
- a református ember áldozata nem kényszer, hanem Isten áldásának elismerése személyes életében, ezért elsősorban hálaáldozat

- a református ember tudja, hogy hol a helye, mert jól körülhatárolható és tudja, hogy a határ nemcsak kizár, hanem be is zár: azaz nem csak az idegen területeket ismeri, hanem azt, ami a mi örökségünk, a sajátot, hogy mily bőséges a mi hitünk birodalma.³

Személyes történetemre visszatérve, - ha már személyessel kezdtem, illik akként is befejezni - a „mikor eljöttem még meg volt”, metaforaként is értelmezhető, amelyhez számomra a győzelmes egyház jelenvalóságának gyönyörűségét adta. Ez egyre jobban felértékelődik életemben, mert ebből a centrum tudatból - a tiszta reformátusság helyzetéből - Isten mindig a peremvidékre helyezett. Ahogy önmagam számára megfogalmaztam: a kisebbségi többségből a többségi kisebbségbe. Ezért a református identitás nekem mindig is közösségi, minőségi és hitvallásos volt. És remélem, marad is.

³ Victor János, Dogmatika, Budapesti Teol. Akadémia Kurzustára, 1953, 155.

Dr. Badacsonyiné Solt Éva Vilma

elemző
Petrecz Sándor Alapítvány

Sarah bíboros gondolatai - A hitről

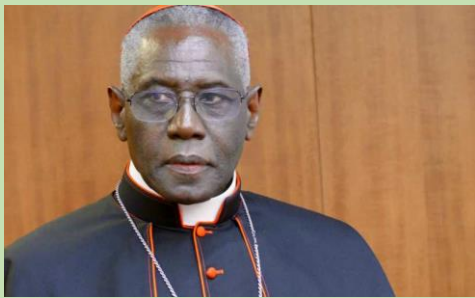
Robert Sarah bíboros atya korunk egyik legkiemelkedőbb teológusa, aki az ezredforduló problémáit minden kontinensen ismeri és átérzi, könyveiben a tárgyilagos helyzetleírás mellett megragadja a legfontosabb hitbeli következményeket, és útmutatást ad minden hívő számára. Gondolatai minket is elgondolkoztatnak, lelkiismeretvizsgálatra és cselekvésre hívnak.

A sorozat első részében azzal foglalkozunk, hogy mit jelent a hit nekünk, keresztényeknek. A bíboros atya így fogalmaz: *“a keresztény számára a hit az ember teljes és feltétel nélküli bizalma az iránt az Isten iránt, akivel személyesen találkozott.”*

Vagyis elsőként találkozás, majd ebből a megismerésből, megtérésből fakadó bizalom. Majd így folytatja: *“A hit tehát egy Istennek kimondott igen, amely azt követeli az embertől, hogy hagyja el isteneit, kultúráját, az egzisztenciális biztonságot és gazdagságot, s lépjen be Isten országába, kultúrájába és örökségébe.”* Mindehhez Ábrahám hitét hozza példának, ahogy ő elhagyta otthonát és az ebből fakadó biztonságot, hogy Isten személyes hívására igent mondjon. *“A hit mindig szeretetből adott válasz a szeretet és szövetség kezdeményezésére.”* Tehát nem üdvösségföltésből, Istentől vagy

KATOLIKUS TESTVÉROLDAL

a pokoltól való félelemből ered, hanem abból, hogy Istent megismerve felismerjük az Ő határtalan szeretetét és így Iránta érzett szeretetből, bizalommal, megnyugodva

Robert Sarah bíboros

tesszük életünket Isten kezébe. *“A hit magában foglalja és megköveteli a hűséget, a hűség pedig az Istenhez fűződő hiánytalan elkötelezettségben fejeződik ki és valósul meg.”* Ahogy Isten hűséges és megtartja ígéreteit, úgy várja tőlünk az első parancsolat teljesítését is: *“Én vagyok az Úr, a te Istened... Senki mást ne tekints Istennek, csak engem.”* (1.: Kiv 20,2-3).

Radikális, ugye? Nem szabad elbizonytalanodnunk. Isten életszentségre hív minket, ne érzük be ennél kevesebbel! De vajon hogyan növelhetjük

hitünket, hogy elérjük ezt a teljes bizalmat és folyamatos személyes Isten-kapcsolatot?

Erre így ad választ a bíboros atya: *“A hit az intenzív imaéletben és a szemlélődő csöndben növekszik. Az Istennel való mindennapi személyes találkozásból él, és az imádás légkörében s a csöndes szemlélődésben erősödik. A hitet a Hiszekegyben valljuk meg, a liturgiában ünnepeljük és a parancsok teljesítésében éljük meg. A bensőséges, adorációs imaélet élteti, és a liturgia, a katolikus tanítás s az Egyház hagyományának teljesítése táplálja. Fő forrásai a Szentírás, az egyházatyák és a Tanítóhivatal.”*

Hogyan tudnánk rohanó életünkben szemlélődni és imádkozni? Erről Robert Sarah korábbi könyve szól, amely a csendre hív. Csendre, amelyben meghalljuk Isten szavát a felszínes online kommunikáció és a reklámok vibrálása, harsogása és zaja helyett. Vajon a nagybőjtöt nem kellene

KATOLIKUS TESTVÉROLDAL

média-bőjttel, képernyő-bőjttel megélnünk? Milyen lenne, ha félretennénk pl. a Facebookot 40 napra? Szokatlan? De mennyivel nyugodtabb, és mennyivel több időnk maradna szemlélődni, imádkozni!

Felmerülhet egy másfajta kísértés is, a keresztény aktivizmus, az ima lecserélése társadalmilag hasznos tevékenységekre. Vajon nem érezzük, vagy nem tartjuk keresztény kötelességünknek, hogy védjük a Földet a klímaváltozástól, harcoljunk a szegénység megszüntetéséért, segítsünk a rászorulóknak, a hajléktalanoknak, a magányosoknak, a betegeknek? Csakhogy aki nem imádkozik, végül kétes kompromisszumokat kötve árulóvá válik, aki Jézus helyett Júdást követi - figyelmeztet a bíboros atya. Ahogy Teréz anya is arra hívta a Szeretet Misszionáriusait, hogy ha még több haldokló és rászoruló várja őket, akkor előbb még többet imádkozzanak, még több időt

töltve csendes imádásban az Eukarisztia előtt. Nem csak napi két órát, hanem négyet! Hol vagyunk mi ettől? (Viszont hány órát töltünk a tv előtt egy nap??)

“Aki imádkozik, üdvözü, aki nem imádkozik, elkárhozik.” - mondta Szent Alfonz. Az imádság hiányában a szolgálat, bármely nemes is lehetne haszontalanná válik, sőt ártalmas lesz, mert nem Isten művébe illeszkedik bele. Istenimádattal azonban a szolgálat “Jézusnak a szenvedés enyhítésére kinyújtott karja” lesz.

Azaz szó sincs arról, hogy ne lenne szükség a szolgálatra, sőt! A bíboros atya így fogalmaz: *“Az Oltáriszentség imáadásában töltött óráknak kell minket a szegények, az Istent nem ismerők és a szenvedők felé vezetniük. Ha nem, akkor azok az órák terméketlenek.”* Tehát a feladat adott, előbb Isten, az Ő ismerete és a Vele való kapcsolat, majd ennek hatására az Ő bizalmába vetett élet, és

KATOLIKUS TESTVÉROLDAL

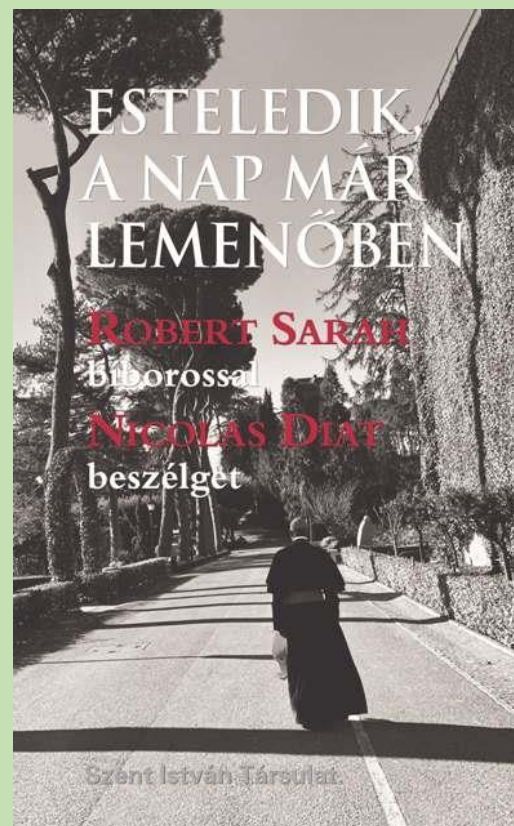
hívására a szolgálat a szegények, a hitetlenek és a szenvedők felé.

Vajon mennyire kell ennek megfelelnünk? Mennyit vár tőlünk Isten? A kérdés már önmagában rossz, hiszen nem akarunk mindent átadni, mert kellene hely a kényelmünknek és a megszokásainknak is. Kellene hely a megszokott életünknek, hogy ne kelljen valami radikálisan újra beleugranunk.

Erre meglepő választ ad bíboros atya könyvében: *“Életünknek ‘áldozati jellegűvé’ kell válnia. El kell menni addig a szeretetig, amely az áldozatban fejeződik ki.”*

Ez cseppet sem könnyű, különösen nem a nyugati, liberális ideológiától uralt társadalomban, amely cseppfolyós materializmusával beszivárog gondolkodásmódunkba és hitünkbe, amennyiben nem mondunk ellent neki. *“Követni Krisztust annyi, mint lemondani*

a világról, annak elvárásairól és helyesléséről.” Vagyis az ellentmondás jeleivé válunk, ami nem népszerű pozíció, - így ne számítsunk sikerre és tapsra - hiszen Jézus követése végül a kereszthez vezet. Erre a nagybőjtre ennyit érdemes magunkkal vinni, ne éadjuk be közepszerűséggel, mély imaéletre van szükségünk, hogy Istenre bizzuk egész életünket és kövessük Őt.

A technológiai fejlődés keresztény szemmel

Az emberiség jövőjét meghatározó téma került a Protestáns Akadémia vizsgálódásának középpontjába, a technológiai fejlődés etika kérdései. Meggyőződésem, hogy keresztény embernek a morális kérdéseket elsősorban a keresztény alapértékeken keresztül kell tanulmányoznia, ezért is adtam előadásom címének a következőt: *A technológiai fejlődés keresztény szemmel.*

Mit is jelent ez?

A technológiai forradalom morális kihívásaira adott felvetéseim nem explicit etikai válaszok. Kereszténydemokrata politikusként, sokkal inkább azt vizsgálom, hogy a folytonos technikai haladás közepette a világban milyen súllyal és milyen értékben jelennek meg a keresztény etikai szempontok. A komoly morális kérdésekre a kétezer éves keresztény értéktárból merítve kísérlem meg a válaszadást. Teszem ezt egy olyan környezetben, amely mégiscsak gyökerét vesztett, szekularizált, a

transzcendenciát elutasító, immanens világba menekülő társadalom képét mutatja.

Bár a Protestáns Akadémia által szervezett konferencián vagyunk, mégiscsak ismert, hogy katolikus vagyok, ezért elsősorban a katolikus gondolkodók megnyilatkozásait hívom segítségül. Másrészt meggyőződésem, hogy a felekezeti szempontok egymással nem versenyeznek, hanem kiegészítik egymást. Már csak azért is így vélem, mivel én ökumenikus világban élek, a feleségem református lelkészhallgató.

A technikai fejlődésről szóló diskurzust szükséges néhány alapvető megállapítással kezdeni. Először is a technológiai fejlődés nem lesz, hanem van. Folyamatos, nagyon gyors, az élet minden területére hatással bír. Nem a jövőről, hanem a mindennapjainkról beszélünk, egy olyan folyamatról, amely önmagát generálja és gyorsítja.

Másodszor, nem szabad erre ördögi folyamatként tekinteni, az ember mindig is újra, jobbra, szebbre törekedett – talán belénk kódolt igyekezet ez. A folyamat beleillik a teremtés rendjébe is, ahhoz a megbízatáshoz kapcsolódik, hogy „*műveljük és őrizzük a földet*”.

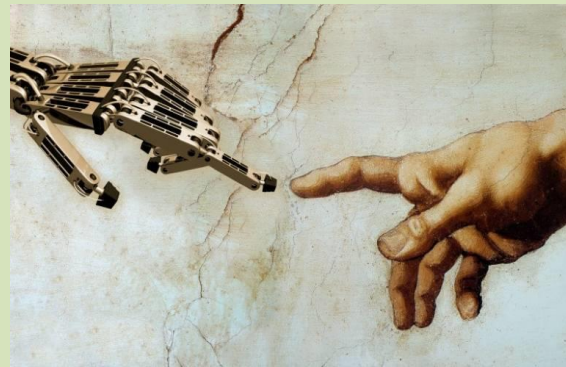
Szent II. János Pál pápa úgy fogalmazta meg ezt, hogy „*a tudomány és a technológia az Isten által adott emberi kreativitás csodálatos termékei*”. XVI. Benedek továbbvitte ezt a gondolatot: „*minden Isten szeretetéből származik, minden a szeretet által ölt formát, minden a szeretet felé irányul*” – annyira teljes ez a gondolat, hogy itt akár be is fejezhetném előadásomat, mert többet én sem állíthatok ennél.

Meggyőződésem – és ebben a fentiek is megerősítenek –, hogy a technológiai fejlődésben állni kell a sarat, ez kulcskérdés, fel kell venni az innovációban a versenyt, használni kell a vívmányokat, amelyeket a Gondviselés nyújt.

Harmadszor, le kell szögezni, hogy a technológia önmagában nem válasz, főleg az évezredek kérdésekre, mint például az ember létezése, saját létének értelme.

Negyedszer, nem jelenti a technológiai fejlődés az emberi élet fejlődését. Önmagában ugyanis nem az hoz nyereséget az embernek. Csakis akkor beszélhetünk fejlődésről, ha az az

emberek számára jótékony hatással bír. Ha kiszolgáltatottságot, méltánytalanságot, igazságtalanságot eredményez, akkor azt keresztény szempontból nem nevezhetjük fejlődésnek. Figyelniük kell tehát a szóhasználatunkra is.

Látnunk kell azt is, hogy a technikai fejlődés önmagában nem hordoz veszélyt, hanem annak helytelen alkalmazása lehet forrása az etikai problémáknak. Az öncélúság, a kapzsiság, a hatalomvágy indíthat el negatív folyamatokat, vagyis az emberi gyarlóságból kiinduló hibák, amelyek az egész emberi történelmet végigkísérik. Ebben nincs változás, a technikai fejlődés nem befolyásolja az ember alapvető tulajdonságait. Megfordítva ezt, a technológiából nem eredeztethetünk jót vagy rosszat, „*a technológiai nem erkölcsös*” – ahogy Bill Gates mondta –, hanem az emberiségen múlik, hogyan és mire használja.

Itt lép be a keresztény felelősség és a keresztény cselekvés. A fejlődés

közepette a keresztény értékekre figyelő határozott cselekvéssel orvosolhatjuk a morális problémákat.

A nehézséget fokozza az a tendencia, amely már nem is Istent, vagy az embert és a világot állítja a középpontba, hanem ezen túl a technológiát magát, vagy a technológiai haladást állítja a centrumba. Ebből kifolyólag apokaliptikus víziókat is kergethetünk, erre időnként késztetésünk is van, de én ezeket nem osztom. Igaz, a másik oldalt, a hurrá-optimistát sem. Ezeknek ugyanaz az origója, mégpedig hogy a technikai fejlődést önmagában szemléli, és sem az Istent, sem az embert nem helyezi el szemléletében. A technikától várja a jót vagy a rosszat, és meg akarja kerülni az ember saját felelősségét. Figyelmen kívül hagyja az emberi természetet, vagyis, hogy az ember jóra alkotott, de könnyen bűnössé váló teremtmény.

Arra kell törekedni, és ezért hasznos ez a fórum, hogy minden aktuálisan felmerülő kérdésre legyen keresztény válasz, és ezt érvényre is tudjuk juttatni. Ez a felelősség mindannyiunkat terhel, a keresztény mérnököket, tudósokat, politikusokat, egyházi és világi vezetőket. A hibára kevés lehetőség van, mert ha megindulnak a negatív folyamatok, azokat később nehéz helyes irányba terelni. Amit most

elmulasztunk, azt a következő generációk – éppen a technikai fejlődés sajátosságaiból következően – már nem biztos, hogy ki tudják javítani, legalábbis nagyon nehezen tehetik majd meg.

A tisztánlátás érdekében fel kell hívnunk a figyelmet arra is, hogy egyre többen igyekeznek válaszokat adni a felmerülő kérdésekre, meghatározni, milyen lesz a jövő. Emiatt sok áltudományos írás, dilettáns elképzelés terjed, amellet, hogy természetesen számos színvonalas is akad. Ezek közül néhány azzal tűnik ki, hogy úgy próbálja megfejteni a jövőt, hogy az emberiség múltjáról is egy átfogó képet ad. Az emberi fejlődés szempontjából igyekszik a múlt és a jövő szintézisét megrajzolni. Ezek közül kiemelkednek David Christian ausztrál történész, Emmanuel Todd francia tudós munkái, és Yuval Noel Hararinak a bestsellerei. Róla hosszabban szeretnék beszélni. Ő a legismertebb író. Munkái provokatívak, érdekes kérdéseket vetnek fel, és újfajta állításokat fogalmaznak meg.

Hararinak három könyve jelent meg magyarul. Felettébb izgalmasak, kérdésselvetései és megállapításai is igen elgondolkodtatóak. És ez akkor is igaz, ha komoly kritikát is kell megfogalmaznom az írásokról. A magát ateistának valló történész-polihisztor megállapításait Barack

Obamától Bill Gatesig, de Magyarországon is sokan, nagyra értékelik és gyakran idézik. Nem mindegy tehát, mi a morális kiindulópontjuk.

Harari a következőket állítja. Szerinte a halál pusztán technikai kérdés, és úgy véli: *„minden technikai problémára van technikai megoldás”*. Úgy tartja, hogy *„az univerzum egy vak és céltalan folyamat”*, Shakespeare Machbetjét idézve: *„zengő tombolás, de semmi értelme nincs”*. Szerinte *„a szabad akarat az emberi képzelet alkotta történetekben létezik”* és *„a lélek csak egy jelentés nélküli üres szó”*. Úgy gondolja, *„tisztán tudományos szempontból az emberi életnek semmi értelme nincsen. Az emberiség egy vak fejlődési folyamat eredményeképpen jött létre.”* Máshol John Stuart Millt idézve kifejti, *„a boldogság nem más, mint öröm és fájdalommentesség, és az örömen és fájdalomon túl nem létezik jó és gonosz”*. Másutt hozzáteszi, hogy *„aki bármi másból (...) próbálja levezetni a jót és a gonoszt, az becsap bennünket és valószínűleg saját magát is”*.

Ezek nagyon erős állítások! Félreértés ne essék, nem szeretném ezt az előadást Harari kritikájára használni, bármilyen megdöbbenőek a szavai, még oda sem merészkednék, hogy etikai konzekvenciát vonjak le belőlük. Utalni szeretnék azonban arra,

hogy nem mindegy, hogy a fejlődés morális kérdéseire milyen előfeltételezésekből akarunk választ adni. Minden válaszunk, minden morális állításunk végül is abból indul ki, mit gondolunk Istenről, emberről, értékekről és célokról. Azt látjuk, hogy Harari és tisztelőinek elképzelése csak egy példa arra, hogy milyen gondolkodásmód az uralkodó ma – amit közvetlen benyomásaink is megerősíthetnek.

Az értéksemlegesnek eufemizált értékrelatív világbép Istenről nem állít semmit, emberről annál többet. Az embert darabjaira szedi szét, majd összerakja, valamiféle posztmodern Frankensteinként, hogy utána rá sem lehet ismerni az emberiségre.

Az is látható, hogy ezek a gondolatok homlokegyenest ellenkeznek a keresztény ember kiindulópontjával. A mi válaszunkhoz keresztény Isten és emberkép szükséges. XVI. Benedek pápa az ezzel a kérdéssel foglalkozó enciklikáját a következő felütéssel kezdi: *„a szeretet az igazságban, amelyről Jézus Krisztus tanúságot tett földi életével, s mindenekelőtt halálával és feltámadásával, minden ember és az egész emberiség valódi fejlődésének legfőbb hatóereje”*. Egészen más kiindulási alap és megközelítés ez! Azt gondolom, hogy ebből a fejlődésdefinícióból érdemes

meghatározni a keresztény szempontú megközelítést.

Az emeritus pápa arra is figyelmeztet, hogy *„a jelenlegi társadalmi és kulturális közegben, ahol teret nyer az igazság relativizálása (...) a kereszténység értékeihez való ragaszkodás a jó társadalom felépítésének és a valódi, azaz teljes emberi fejlődésnek nem csupán hasznos, hanem nélkülözhetetlen eleme”*. XVI. Benedek rávilágít arra, hogy az Istent kirekesztő humanizmus nemcsak istentelen, de embertelen is. Ferenc pápa ezt azzal egészíti ki, hogy a modern szellemi irányzatok paradox módon odáig jutnak el, hogy a technikai látásmódot a valóság fölé helyezik. Az ember pedig ezzel *„félreérti önmagát”*. Az afrikai Robert Sarah bíboros úgy tartja, hogy Isten nélkül a technikai befolyás csapás lehet az emberiség számára. Nagyon leegyszerűsítve, az emberiség előtt két utat lát: *„Isten vagy a semmi”*. Azt gondolom, hogy ez a valóság! A keresztény emberek nagy felelőssége, hogy az emberiség ne a semmibe kormányozza saját magát.

Ha a körülöttünk lévő világ változik is, az alapvető értékeink nem. Igenis vannak időtálló mércék, amelyek kortól függetlenek. A keresztény ember számára ezek valóságosak, mondhatnám úgy is, hogy *„Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökké”*. Innen kell

tekintenünk minden esetben a világ kihívásaira.

Roszzul felfogott szekularizáció az, amely megfosztja a keresztény embert attól, hogy kimondhassa a megismert valóságot. Nem rejthetjük véka alá értéktárunkat, amely sok évezredes múlttal bír. Nem lehet más a válaszuk, mint ebből meríteni és bátran a keresztény értékekhez nyúlni a világi dilemmáknál is. XVI. Benedek ezt írta jóval a pápasága előtt egyik tanulmányában: *„Az egyetlen erő, amivel a keresztényiség nyilvánosan érvényesülhet végeredményben saját belső igazságának ereje. Ez az erő ma éppoly nélkülözhetetlen, mint ami óta világ a világ, mert az ember nem élhet túl igazság nélkül. Ez a kereszténység biztos reménye, ezt a roppant kihívást támasztja mindannyiunk felé”*. Én is úgy gondolom, hogy a jövő kérdéseire választ – ahogyan az emeritus pápa jelmondata is szól – *coperatores veritatis*, vagyis az igazság munkatársaiként tudunk adni és kapni.

(Elhangzott a Protestáns Akadémia – Páty 2019. októberi alkalmán)

Liturgia járvány idején

A „koronás” idők elhoztak számos olyan újdonságot, amelyre mindezidáig, és valószínűleg a közeljövőben sem mertünk volna gondolni. Így történt ez az egyházak és egyházi rendezvények esetében is. A karantén, a személyes találkozások korlátozása érintette a templomok látogathatóságát is, a rendezvényekre vonatkozó tiltást pedig, bár adott esetben a jogszabály nem tartalmazta, az egyházak józan önkorlátozással a liturgikus cselekményekre is vonatkoztatták. Ennek megfelelően elmaradnak az istentiszteletek, szentmisék, bibliaórák és egyéb személyes találkozással járó alkalmak. Sokan úgy érzik, hogy a lényeg veszett el, a közösség, a testvéri érintések, a szeretet apró közvetlen kifejeződései. Néhányan pedig azt is felvetik, hogy vajon mindez szükséges-e és arányos-e? Templomokat bezárni, az esetlegesen mégis alkalmakat tartó lelkipásztorokat szankcionálni.

Mindenekelőtt szögezzük le, hogy a jelenlegi járványos időszakban a lehető legjobb védekezés a minél tökéletesebb elszigetelődés, a személyes találkozások minimálisra csökkentése. Ebbe természetesen a hitéleti eseményeken való részvételt is érteni kell, hiszen a vírus nem kíméli azokat sem, akik éppen az Úr szolgálatában állnak, vagy Őt

dicsőítik. Ez alapján helyes döntésnek kell tartanunk, hogy a magyarországi egyházak önként amellet foglaltak állást, hogy még csak lehetőséget sem adnak arra, hogy veszélyeztessék a hívek egészségét, életét.

A másik, amit világosan ki kell jelentenünk az az, hogy Istent senki és semmi nem zárhatja karanténba és senki és semmi nem gátolhatja a Szentlélek munkáját. Ennek megfelelően azok számára, akik ebben a szolgálatban állnak, ez az időszak sem a semmittevés ideje. Éppen most van arra szükség, hogy ki tudjanak lépni évtizedes, ha nem évszázados sémákból, sablonokból és gyakorlatokból, és kreatívan közeledjenek Isten igéjével a szomjazó hívek felé. Mondják, hogy ez az idő alkalmas arra, hogy mindenki kicsit befelé forduljon, elcsendesedjen, és a korábbi évek rohanása után időt szánjon a magába szállásra. Erre valóban tökéletes helyzet a karantén. Nem kétségbe vonva az ebben rejlő igazságot, úgy vélem, hogy az egyház számára viszont éppen az a kihívás, hogy megteremtse a feltételeit a közösségi istentiszteletnek úgy, hogy eközben a legkisebb mértékben sem veszélyezteti hívei biztonságát. A hívek tehát az egyéni elcsendesedés kihívásával találják szembe magukat, míg az egyház

azt a kreatív feladatot kapta Urától, hogy új lehetőségekkel biztosítsa szolgálatának nyilvánosságát, közösségi jellegét.

Az egyház szempontjából ez azt jelenti, hogy a mostani nehéz időkbe is teljesítenie kell célját. Aki mindezidáig azt gondolta, hogy ez a cél az, hogy társadalmi igazságosságot hirdessen, kórházakat és szociális intézményeket tartson fenn, azoknak ma csalódniuk kell, de egyben szembesülhetnek is az egyház valódi céljával és feladataival. Nincs ezekben semmi új: hirdetni az evangéliumot, kiszolgáltatni a szentségeket és gyakorolni az egyházfegyelmet. Ezek azok, amelyek alól soha senki nem mentheti fel sem az egyházat, sem annak szolgálóit, de egyes esetekben még a keresztyéneket magukat sem. Jelen helyzetben az egyházak nagyszerűen ismerték fel a rádió-televízió és az online tér lehetőségeit az evangélium terjesztésére. A megsokasodott istentiszteletek, szentmisék kiváló alkalmak, amelyek, ha töredékesen is, de biztosítják a hit gyakorlását. Nem feledkezhetünk meg azonban a sákramentumok vagy szentségek kiszolgáltatásának embert próbáló feladatáról sem. Talán ez az, ami a legtöbb fejtörést okozza. De itt kell visszautalnom a kreatív energiák fokozott igénybevételére történt utalásomra. Meg kell találni azokat

a módokat, amelyeken keresztül ez megtörténhet, mert az egyház három funkciója közül egyet sem vonhat háttérbe azzal, hogy erre most nincs lehetőség. Lehet ez nehézkes, lehet töredékes, de lemondani róla nem lehet, mert ezáltal Krisztusnak, az Egyház fejének akaratát tagadnák. Ugyancsak szükséges az egyházfegyelem gyakorlása, és mindenekelőtt megtartása. Hála Istennek, látunk jó gyakorlatokat minderre akár a katolikus, akár a protestáns felekezeteket nézzük.

Eszembe jut a jelenet, amelyben Japánban egy lelkész-robot végez „szolgálatot”. Talán ezen hitet próbáló idők arra is módon adnak, hogy a korral való haladás, az új lehetőségek kihasználása és a modern ötletek alkalmazása mellett egy kicsit elgondolkodjunk azon is, hogy hol van mindennek a határa. Most, amikor olyan nagy ínségét érezzük a személyes kapcsolatoknak a testvérekkel, a lekipásztorral talán majd mindezt jobban tudjuk értékelni, ha helyre áll a rend. Talán majd ebben az örületes modernizációban visszaemlékezünk a fájó hónapokra, amikor oly sok minden fontos dolgot voltunk kénytelenek nélkülözni, és különbséget tudunk tenni a fontos és megőrzendő, valamint a változtatható dolgok között.

-P-

Európa-politika a Keresztyén Szakpolitikai Fórumon - interjú

A Petrecz Sándor Alapítvány rendezésében került sor a Keresztyén Szakpolitikai Fórum Európa-politika, Egység és kétség között című konferenciájára 2020. márciusában. Az alapítvány ügyvezetőjét, Dr. Badacsonyi Zoltánt kérdeztük.

Hogy rögtön egy aktuális kérdéssel kezdjük: örülnek, hogy még a járványos időszak előtt sikerült megrendezni a konferenciát? Nem merült fel a halasztás?

Március elején a járványhelyzet még közel sem volt olyan mértékű, mint most, ám ennek ellenére minden óvintézkedést megtettünk.

Miután alapítványunk más rendezvényei ebben az időszakban elmaradnak, valóban örültünk annak, hogy legalább erre sor kerülhetett.

Első alkalommal rendezték meg a fórumot. Mi volt a cél?

A Keresztyén Szakpolitikai Fórum elnevezésű rendezvényünket azért indítottuk, hogy sorra vegyük azokat a közéleti, szakpolitikai

kérdéseket, amelyek érdekesekek arra, hogy keresztyén szempontból megvizsgáljuk őket. Az Európa-politika tartalma egyrészt egy alapvető identitáskérdés, de emellett egy nagyon is aktuális terület, gondoljunk csak a migráció kezelésére, a genderkérdéshez való hozzáállásra, a keleti-nyugati ellentétek ügyére, vagy az Európai Unió vitatott természetére. Ezekre koncentráltunk a konferencia két napja során teológiai-egyházi és szakpolitikai szempontból egyaránt.

Ilyen nehéz körülmények között hogyan folyt le a fórum?

Valóban, mind a résztvevők, mind az előadók számában éreztük, hogy nem szívesen vesznek részt az emberek

semmilyen közösségi rendezvényen. Ennek ellenére, azok, akik eljöttek értékes információkat és ismereteket kaphattak az előadásokból. Rendkívül tartalmas volt a pénteki nap délutánja, amikor Steinbach József református püspök áhítatát hallhattuk, majd ezt követte Dr. Fischl Vilmos, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtárgyalója és Maklár Ákos, a Keresztény Értelmiségek Szövetsége elnökeinek beszélgetése európai értékekről, identitásválságról, példamutatásról, a kivezető út kereséséről. A szombati napról két előadást említenék meg. Az egyik Gát Ákos Bencének, az IM főosztályvezetőjének beszámolója volt, amelyből képet kaphattunk a Magyarországon az EU között olykor feszülő ellentétekről, de a közös érdekekről is. Márfi Gyula nyugalmazott veszprémi érsek idős korából fakadó fokozott veszélyeztetettsége miatt nem tudott közöttünk lenni, de elküldte előadásának leírását, amely a konferencián

felolvasására került. Sokat gazdagodtunk az érsek atya gondolataiból.

Lesz folytatás?

Mindenképpen tervezzük a folytatást, talán már ebben az évben, ősszel. Bár azt is látjuk, hogy minden bizonytalan a járványhelyzet és az ebből fakadó szükségzerű korlátozások miatt. De azért reménykedünk! Zajlik a tervezés, az előadók felkérése, de a témáról most még nem szeretnék nyilatkozni, hadd legyen ez meglepetés.

Emellett természetesen ugyancsak fenntartásokkal, de tervezzük az Egyházi Alapítványok Konferenciáját is, hiszen tavaly láttuk az igényt rá, így idén is tervben van. Igyekszünk mindent a szokott rendben vinni, hiszen az élet nem állhat meg, és közben imádkozunk azért, hogy a vírus mielőbb távozzon közülünk, és ha nem is úgy, mint előtte, de folytathassuk a munkánkat.

-P-

***Jézus ekkor ezt mondta neki: Én
vagyok a feltámadás és az élet,
aki hisz énbennem, ha meghal
is, él;***

János 11,25

Kizárólag elektronikus
formában megjelenő kiadvány

Kiadja a Petrecz Sándor
Alapítvány

Kapcsolat:

petreczalapitvany@gmail.com